

Speech In Vrijheid Verbonden

Vier jaar geleden zat ik in de Russische cel. Een heftige, bijzondere periode, waar ik een waardevolle levensles leerde. Een die ik graag met jullie wil delen. Ook wil ik met jullie delen wat duurzaamheid en religie in mijn optiek met elkaar gemeen hebben. Maar voor dat ik dat doe, zal ik vertellen hoe ik precies in die cel terecht kwam.

In het najaar van 2013 deed ik mee aan een protest. Samen met 29 anderen ging ik aan boord van een Greenpeace schip dat op weg was naar het kwetsbare Noordpoolgebied. We wilden protesteren tegen riskante olieboringen. Het liep niet helemaal zoals gepland. Op het moment dat we actie wilde voeren tegen het boorplatform, staken de Russische autoriteiten een stokje ervoor. Ze namen het schip over, arresteerden ons, en zetten ons achter slot en grendel.

Actievoeren is een werkwijze waarvan denk ik de meeste van jullie Greenpeace kennen. En dat is niet onterecht, want ondanks dat Greenpeace tegenwoordig meer doet dan alleen actievoeren, is dat precies hoe Greenpeace 45 jaar geleden ontstaan is. Begin jaren 70 kochten een paar Canadese activisten, zeg gerust hippies, een boot. Ze wilden protesteren tegen de kernproeven van de Verenigde Staten op het afgelegen eiland Amchitka, in het verre zuidwesten van Alaska. Ze volgden daarbij hun inspiratiebronnen zoals Gandhi, Martin Luther King maar ook de Quakers. De Quakers is een christelijke beweging, die al in de 17e eeuw protesteerden tegen slavernij. Dat deden ze middels het principe van 'baring witness', ergens getuige van zijn. Getuigenis van het sociale onrecht daar waar het plaatsvindt.

Dat is precies wat deze actievoerders gingen doen op hun schip genaamd Greenpeace, de groene vrede. Ze gingen daar waar het onrecht tegen mens en milieu geschiedde. En dat is precies wat wij deden in 2013, in het Russisch Noordpoolgebied. Nu heb ik bij terugkomst weleens te horen gekregen 'moet je gewoon niet proberen te overleggen? wat bereik je ermee?' Ja, zeg ik dan. Dat doen we. Soms is dat is genoeg, maar vaak ook niet. En ja, we bereiken wat met actievoeren. Sterker nog, de geschiedenis leert ons dat je soms met actievoeren het verschil kan maken. Kijk naar Rosa Parks in 1955. Onder andere haar actie, haar vreedzaam en geweldloos protest leidde tot een enorme beweging onder leiding van Martin Luther King die hun burgerrechten bevochten. Kijk naar de Arabische Lente. Burgers hebben hun dictators niet weg gekregen met het schrijven van brieven, gesprekken voeren of petitie's. Maar door massaal de straat op te gaan. Door te protesteren. Vreedzaam en geweldloos protest is krachtig middel om sociale verandering teweeg te brengen. Nu is de situatie helaas in sommige Arabische landen verre van wat vele betogers wilden. Maar wat hun protest laat zien: het dingen kan stopzetten of juist in beweging brengen. Het kan het einde zijn van een

tijdperk en het begin van een nieuwe.

In de Russische cel daar in Murmansk, moet ik bekennen, dacht ik eigenlijk niet zoveel na over ons protest. Geen moment dat ik er spijt van kreeg, en ik sta nog steeds achter de actie. Klimaatverandering is een immense dreiging voor onze welzijn en veiligheid en we kunnen het ons simpelweg niet veroorloven om op zoek te gaan nieuwe voorraden fossiele brandstoffen. Mijn werk als campagneleider en activist is belangrijk voor me, geeft me doel en zekere mate voldoening.

Maar in de cel, van vrijheid ontnomen, realiseerde ik me iets. De omstandigheden waren niet makkelijk. 2 bij 4 meter, licht ging nooit uit, slapen was moeilijk. Ik was alleen, volledig geïsoleerd van de rest. Met een celstraf van 15 jaar boven het hoofd was de angst en onzekerheid groot. Ik takelde fysiek en mentaal snel af. In die extreme situatie gebeurde iets bijzonders. Sommige dingen verloren voor mij hun waarde, en andere dingen werden waardevoller. Niet in materiele of economische zin. In de cel miste ik vooral mijn dierbaren. Ik miste slaap en goed eten. Meer dan 4 meter kunnen lopen, in de buitenlucht. De zon op mijn huid voelen. Dat is wat ik miste. Ik miste niet mijn werk. Ik was daarvoor continue aan het werk. Begrijp me niet verkeerd, mijn werk en activisme is belangrijk voor me. Maar ik miste de dingen waar ik als vrij mens niet voldoende van genoot. En rest, futiliteiten waar wij in ons dagelijks leven mee bezigen, doen er niet toe. Ik leerde in cel wat mijn als mens echt gelukkig maakt, en besloot daarna mijn leven anders te leiden. Gek genoeg hebben twee maanden zonder vrijheid hebben mij de vrijheid gegeven om gelukkig te zijn.

Afgelopen week liep ik door Wenen. Ik bevond me in een hipster buurt vol vintage boetiekjes, hippe koffietenten en bio supermarkten. Terwijl ik over straat liep, kwam ik voorbij een winkel, op de gevel prijkte de naam vd winkel: Kauf Dich Glücklich. Koop je gelukkig. Ik vertikte het om de zaak in te gaan. Geluk is niet te koop, en kopen maakt niet gelukkig. Maar later dacht ik waarom niet die winkel en al die andere wel. Ze vertellen mij, u, ons allemaal in feite het zelfde. Het enig verschil is die winkel in de hipsterbuurt in Wenen zegt waar het op staat. De andere laten tv reclames en advertenties zien met prachtige beelden, mensen die blij, gelukkig, zorgeloos, mooi en perfect uit zien. Een soort volmaakte wereld die voor ons allen is weggelegd. En ons wil doen geloven dat je die je kunt bereiken. Hoe je er komt? Simpel. Voor elk probleem of verlangen dat je hebt, is er een product dat je kunt kopen.

Het is de ethiek van het kapitalistisch consumentisme. Yuval Noah Harari noemt het de eerste religie waar volgers precies doen wat ze gevraagd wordt: investeren en kopen. De rijken investeren geld om nog meer geld te verdienen. En de rest koopt spullen die ze niet echt nodig hebben. Een religie waar tv reclames en advertenties de Koran zijn, en het winkelcentrum Mecca waar je echt naar toe moet.

De excessen van het kapitalistisch consumentisme kennen we. En dan bedoel ik niet koopjesjacht voor de Kerst. De exces uitbuiting, waarbij de een profiteert ten koste van de ander. Ver weg. En vaak is die ander vrouw, arm en/of iemand met een kleur. De exces waarbij het roven van grondstoffen en vernietigen van het milieu ongestoord doorgaat. En grote exces die klimaatverandering heet.

Consumentisme zoals wij het vandaag de dag kennen is ecologisch onhoudbaar. Met andere woorden: het is niet duurzaam. En het is ook niet solidair. Maar het meest droevige is misschien wel, het geeft ons een vals idee van wat geluk is.

Ik wil mensen niet vertellen minder te kopen. Nou, misschien wil ik ze wel vertellen minder te kopen, maar vooral na te denken, wat maakt je gelukkig, wat geeft je echt voldoening. Gelukkig is zijn is geen hedonisme. Dat is wel wat reclames en advertenties ons willen laten geloven. Maar als mijn tijd in Russische cel een ding heeft laten zien, twee dingen die ons gelukkig maken: 1) en het leidde van een zinvol leven 2) het mensen om ons heen die ons gelukkig maken, de binding die wij met anderen hebben, de empathie die zijn voor ons tonen en andersom.

En dat is precies waar duurzaamheid voor mij om gaat. Duurzaamheid gaat over empathie.

Toen ik terugkwam uit Rusland, kreeg ik veel waardering en steun, maar ook kritiek. Kreeg de vraag waarom ik mij niet met Syrische vluchtelingen bezighoud. Niet lang daarna zei iemand tegen me in een debat dat klimaat en milieu een luxeprobleem is waar vooral de (blanke) elite zich mee bezighoudt, waarbij ik de exotische uitzondering was. Nee. Het is geen sub onderwerp of luxeprobleem maar een kwestie van leven of dood. Duurzaamheid zorgen voor elkaar, niet wegkijken maar verantwoordelijkheid nemen.

Duurzaamheid is empathie tonen. Met boeren in Somalië. waar ernstige droogte heerst in het noorden van het land, waar het vee sterft en mensen zijn gedwongen om weg te trekken. Met mensen California en Portugal die huis en haard verliezen door bosbranden. Met inwoners van Fiji waar het water aan de lippen staat. In de Filipijnen en in de Antillen wiens leven ondersteboven staat door orkanen die over het gebied razen. Met jongeren en ongebornen aan wie we de aarde nalaten. Klimaatverandering is geen toekomstbeeld. Het is nu en raakt velen van ons. Het is de wereld die wij achterlaten. En daarom is duurzaamheid empathisch zijn naar je medemens. En empathie is wat religie en duurzaamheid met elkaar gemeen hebben.

Vandaag zijn wij In Vrijheid Verbonden. Verbinding is wat centraal staat in religie. Religie gaat niet zoals sommige denken over wat wel en niet mag, maar hoe je met elkaar samenleeft. Met je zus, vriend, vriendin, je buurvrouw, een vreemde aan de andere kant van de wereld. Het gaat over verbinding met je medemens. En voor

verbinding heb je empathie nodig. Het vermogen om je in een ander te verplaatsen, wat een ander voelt en een ander begrijpen.

Als wij samen, vanuit de milieubeweging en religieuze gemeenschappen teruggaan naar de kern van onze idealen, waar we in geloven, dan gaan we terug naar de een van de mooiste eigenschappen die mensheid bezit. Ons empathisch vermogen, dat ons in staat stelt verbinding te zoeken met de medemens en een duurzame wereld mogelijk maakt. En dan vinden we misschien ook de vrijheid om gelukkig te zijn.